

H.J. Sobeczko

"Liturgia pierwotnego Kościoła do czasów Grzegorza Wielkiego", Josef Andreas Jungmann przekład Teresa Lubowiecka, posłowie ks. Helmut Jan Sobeczko, Kraków - Tyniec 2013 : [recenzja]

Liturgia Sacra. Liturgia - Musica - Ars 19/2(42), 472-474

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kolejny komunikat wygłosił ks. dr hab. Erwin Mateja, prezentując *Dokonania i perspektywy w zakresie liturgii na przykładzie diecezji opolskiej*. Istotą wystąpienia była prezentacja dokonań konkretnych reformatorów liturgicznych związanych ze środowiskiem opolskim. Głównymi przedstawicielami reformy byli tu ks. bp Franciszek Jop i ks. prof. Wacław Schenk. Prelegent zwrócił uwagę na fakt, że ich dzieło i wkład, jaki wnieśli w ogólnopolski kształt liturgii posoborowej, był wcześniej „sprawdzany” właśnie w powierzonym ich pieczy Kościele partykularnym (diecezja opolska, parafia NMP w Bytomiu).

Jako ostatni zabrał głos ks. dr hab. Marek Lis (Opole), prezentując referat nt. *Media w posoborowej liturgii*. Zwrócił on uwagę na fakt, że liturgia jest właściwie niemożliwa bez mediów, z których podstawowymi są pismo i druk. Zatem księgi w liturgii to media, które ją kształtują i których nie wolno zmieniać. Jednakże, na co zwrócił uwagę prelegent, coraz częściej do liturgii wkładają się współczesne formy medialne utrudniające celebrację (np. broszura *Dzień Pański*). Dość negatywnie w ocenie ks. Lisa wypadły także inne media: mikrofon, wzmacniacz oraz coraz częściej wprowadzane do celebracji nowe technologie.

W planie konferencji znajdowało się jeszcze wystąpienie *Uczestnictwo wiernych w odnowionej liturgii (blaski i cienie)*; miał je wygłosić ks. dr hab. Rudolf Pierskała (Opole), który jednak na konferencji się nie pojawił. Jak ogłoszono trzy dni później, w czasie jej trwania przyjmował z rąk Nuncjusza Apostolskiego nominację na biskupa pomocniczego diecezji opolskiej.

Konferencja zakończyła się krótką dyskusją. Należy stwierdzić, że podjęta w Opolu tematyka raz jeszcze skupiła uwagę uczestników na dziedzictwie soborowej KL, ukazując z jednej strony jej wielkie i dziejowe znaczenie, a z drugiej jej niewyczerpany wciąż i nie w pełni zrealizowany skarb, stając się zachętą do jego dalszego zgłębiania.

Ks. Mateusz Potoczny

Omówienie nadesłanych książek

LITURGIKA

Josef Andreas JUNGSMANN SJ, *Liturgia pierwotnego Kościoła do czasów Grzegorza Wielkiego* (Modlitwa Kościoła 16), przekład Teresa Lubowiecka, posłowie ks. Helmut Jan Sobeczko, Kraków, Tyniec: Wydawnictwo Benedyktynów 2013, 503 s., ISBN 978-83- 7354-438-3.

Książka zawiera wykłady wygłoszone latem 1949 r. na Uniwersytecie *Notre Dame* (USA), których pierwotnie autor nie zamierzał wydawać drukiem. Uczynił to na prośbę redaktora serii liturgicznej tego uniwersytetu dopiero 10 lat później.

W międzyczasie dokonał licznych poprawek. Pierwszy nakład rozszedł się bardzo szybko, tak że wydano drugi nakład, a trzeci w 1963 r. Francuskie tłumaczenie książki ukazało się w 1962 r. w Paryżu. Mimo uznawanej wartości wszystkich dzieł Jungmanna, nie wszystkie cieszyły się jednakową popularnością, niektóre były bardziej znane poza granicami krajów języka niemieckiego. Dopiero po prawie dziesięciu latach od wydania amerykańskiego ukazała się poprawiona i poszerzona wersja niemiecka (*Liturgie der christlichen Frühzeit bis auf Gregor den Großen*, Universitätsverlag, Freiburg/Schw. 1967).

Komentatorzy stwierdzają, że opracowanie Jungmanna ukazało się w Ameryce przed Soborem Watykańskim II i przed jego reformą liturgiczną, natomiast w Niemczech w latach, kiedy ukazywały się już kolejne nowe księgi liturgiczne i cała uwaga koncentrowała się na ich treści i wprowadzaniu, a nie na dawnych dziejach. Dla większości ważne były zmiany zewnętrzne, a szkoda, bo znajomość omawianej pozycji mogła uchronić przed wieloma błędami we wprowadzaniu posoborowej liturgii. Jungmann znajomość wczesnochrześcijańskiej liturgii uważał za konieczną i bardzo ważną.

Wydanie tej pozycji przez tynieckich benedyktynów należy powitać z wdzięcznością, gdyż jest doskonałym uzupełnieniem nielicznych rodzimych opracowań. Dzieło Jungmanna, pisane językiem łatwym i obrazowym, nie jest tylko ścisłym opracowaniem naukowym, przeznaczonym dla wąskiego grona specjalistów, ale jest pozycją przystępną dla każdego czytelnika, bo — zdaniem autora — „ma służyć pogłębieniu własnej religijności, oraz ma dostarczać sugestii i rad tym, którzy pełnią funkcje duszpasterskie” (*Wstęp*, s. 13).

Moment ukazania się polskiej wersji książki jest bardzo trafny i na czasie, ponieważ pomoże lepiej zrozumieć posoborową reformę liturgiczną zwłaszcza tzw. tradycjonalistom, którzy chcieliby rozwój liturgii zatrzymać na czasach Soboru Trydenckiego. Jungmann zbija ich argumenty. Przydatny może być zwłaszcza rozdział XXIII — o rozwoju obrzędów Mszy św. W powołaniu się na źródła w czasach przed papieżem Grzegorzem Wielkim widoczne są w obrzędach elementy, które zostały ponownie wprowadzone do posoborowego *Ordo Missae*, np: trzy czytania (s. 444), modlitwa powszechna po Ewangelii (s. 445–446), uproszczony obrzęd przygotowania darów oraz obrzęd Komunii św. (s. 457–458). Autor w omawianym dziele nie ogranicza się jedynie do suchych faktów historycznych, ale uzasadnia zmiany, tłumaczy ich treść teologiczną, opisuje wewnętrzny mechanizm powstawania tekstów, m.in. opisuje metody komponowania klasycznych oracji formularzy mszalnych (s. 453–456). Niektórzy zarzucają dziś, że odeszliśmy od bogatego dziedzictwa, tymczasem źródła historyczne pokazują, żeśmy je na nowo odkryli i nimi ubogacili posoborową liturgię.

Josef Andreas Jungmann, austriacki jezuita, żył w latach 1889–1975. Dla dziejów liturgii był to bardzo ważny okres, bo były to lata klasycznego ruchu liturgicznego, którego uwieńczeniem stał się Sobór Watykański II i jego reforma. Jungmann

należał zatem do pionierów odnowy liturgicznej i do współtwórców soborowej i posoborowej reformy. Na szczególne podkreślenie zasługuje jego udział w pracach soborowych i jego wpływ najpierw na ostateczną redakcję konstytucji liturgicznej, a następnie na przeprowadzoną reformę liturgiczną. Przez papieża Jana XXIII został powołany na eksperta soborowego (*peritus*). Należał do aktywnych członków Komisji przygotowawczej (1960) — jako relator dwóch podkomisji (*De Missa* i *De principiis generalibus*); Komisji soborowej (1962) — jako *peritus*; Rady ds. Wykonania Konstytucji Liturgicznej (od 1964) — jako konsultor pracował w zespole X (*De Missa*) i miał znaczny wpływ na posoborowy kształt obrzędów Mszy św. W soborowych pracach Jungmanna widoczna była także jego wrażliwość duszpasterska. Często upominał się o czynny i owocny udział wiernych w liturgii, co było zresztą podstawowym celem całej soborowej reformy i odnowy liturgicznej (KL 12, 14, 19). Ukazywał potrzebę i sens reformy nie tylko w oparciu o najstarsze korzenie liturgii, ale także o pogłębione treści teologiczno-pastoralne.

Ten znany i ceniony uczyony wydał ponad 300 pozycji (24 książek, 246 artykułów i 36 recenzji). Publikował w różnych językach, a jego ważniejsze opracowania były także tłumaczone. Zajmował się najstarszymi i współczesnymi dziejami liturgii, teologią liturgii i reformą liturgiczną II Soboru Watykańskiego, a także zagadnieniami z dziedziny katechetyki, m.in. opracował bardzo ceniony wówczas podręcznik do katechetyki, przetłumaczony na 5 języków.

Prof. J.A. Jungmann zmarł w sędziwym wieku 86 lat, w dniu 26 stycznia 1975 r. w Innsbrucku, z którym był związany przez prawie całe swoje życie.

ks. H.J. Sobeczko

Hanna SUCHOCKA, *Rzymskie pasje. Kościoły stacyjne Wiecznego Miasta*, Warszawa: Wydaw. Rosikon Press, 2013, 376 s., ISBN 978-83-62981-52-6.

Autorka dzieli się swoimi doświadczeniami z nawiedzania rzymskich kościołów stacyjnych w okresie Wielkiego Postu. Z grupą pielgrzymów każdego roku nawiedza starorzyskie kościoły, wyznaczone jeszcze przez papieża Grzegorza Wielkiego (590–604). Książka jest nie tylko wspaniałym przewodnikiem po najstarszych świątyniach Rzymu, z opisem ich patronów, historii, architektury i zabytkowych wnętrz, ale także pomocą w głębszym przeżywaniu okresu Wielkiego Postu i samej Wielkanocy, zwłaszcza poprzez opis i refleksję nad tekstami liturgii tych dni. To bardzo wartościowe opracowanie zostało starannie wydane i ubogacone licznymi kolorowymi zdjęciami.

BP WAĆLAW JÓZEF ŚWIERZAWSKI, ADELAJDA SIELEPIN CHR (red.), *Liturgia uświęcenia czasu* (Mysterium Christi. Podręcznik Liturgiki Ogólnej i Szczegółowej 5), Kraków, Zawichost: Ośrodek Formacji Liturgicznej, Sandomierz: Wydaw. Diecezjalne i Drukarnia 2013², 374 s., ISBN 978-83-257-0551-0.

Treść: *Wykaz skrótów*, s. 5–6; ŚWIERZAWSKI Waćław J. bp, *Słowo wprowadzające do wydania drugiego*, s. 7–10; SIELEPIN Adelajda CHR, *Wstęp*, s. 11–14; ŚWIE-